

Ohtliku hantaviiruse kommunikatiivne käsitus Hollandi kruisilaeval: õiguslik ja epidemioloogiline analoogia Diamond Princessi juhtumiga 2020. aasta veebruaris ning selle mõju pandeemiaoperatsiooni ettevalmistusele

I. Sissejuhatus: „Ülemaailmne tervisehirm“ ja Hollandi kruisilaev

2020. aasta mai alguses levitasid rahvusvahelised meediakanalid informatsiooni, mille aluseks väideti olevat „ohtlik hantaviirus“ Hollandi kruisilaeval MV Hondius. Selles kontekstis on võimalik tuvastada kommunikatsiooniline efekt, mis loob pretsedendi riikliku ja rahvusvahelise pandeemiaoperatsiooni väljakuulutamiseks (soovituslik termin: „pandeemiaoperatsioon“, kuna Eesti seadustes puudub pandeemia ja kriisi legaalse definitsioon).

Hinnates meedias levivat teavet arstiteadusliku kriteeriumi alusel, tuleb märkida järgmised faktid:

- Hantaviiruse kirjeldus on kaaluvas osas juhtudes vastuolus epidemioloogiliste ja virooloogiliste standarditega, mida kinnitavad WHO ja sõltumatud rahvaterviseasutused.
- „Meedias kasutatud termin „surmav rotiviirus“ ei vasta meditsiinilise kohtuekspertiisi ega epidemioloogiliste tõendus põhiste kriteeriumide standarditele ning võib eksitada avalikkust, põhjustades ebaproportsionaalset hirmu ja moonutades kommunikatiivset riskihinnangut, mis seab ohtu sõnavabaduse proportsionaalsuse ja avaliku huvi adekvaatse tasakaalu (*Handyside vs. Suurbritannia*, 7. detsember 1976, nr 5493/72, lõigud 49–50; *Sunday Times vs. Ühendkuningriik (nr 1)*, 26. aprill 1979, nr 6538/74, lõigud 65–68).
- Esitatud info kontekstis tekib risk, et riiklikud kommunikatsioonimeetmed – sh teabelevi pandeemia-alarmina – võivad ületada proportsionaalsuse piiri, rikkudes sõnavabadust ja avaliku huvi tasakaalu (*Handyside vs. Suurbritannia*, lõigud 49–50; *Sunday Times vs. Ühendkuningriik (nr 1)*, lõigud 65–68).

II. Meedia roll ja desinformatsiooni risk

Rahvusvahelises meedias on ilmnenud tõendamata väiteid „globaalset tervisehirmu“ vallandanud hantaviiruse kohta, mis võivad toimida hirmukampaaniana. Selline kommunikatsioon ei põhine otseselt verifitseeritud meditsiinilistel andmetel ja võib:

- Moonutada rahvatervise teavitamist, põhjustades tarbetut paanikat või väärarusaamu.
- Riigi poolt rakendatavate meetmete mõju suurendada, sundides avalikku võimu tegema restriktiivseid õiguspoliitilisi otsuseid ilma adekvaatsete epidemioloogiliste tõenditeta.
- Tekitada subjektiivset ja kollektiivset psühholoogilist kahju, mille tagajärjel võib Eesti ühiskond sattuda kommunikatiivse desinformatsiooni riskile.

III. Juhtumi asjaolud

I osa – Hollandi kruisilaev MV Hondius

- Meediakajastus: enamus artikleid on kommuniqueerinud ohtu, mis ei olnud tõendus põhine.
- Hantaviiruse epidemioloogia: levik inimestele on äärmiselt piiratud ja kontrollitav; surmade ja raske haigusjuhtumite risk on epistemoloogiliselt madal.
- WHO aruanne „Hantaviiruse klaster seotud kruisilaevade reisimisega mitmes riigis“ (4. mai 2020) ei kinnita väidet „globaalset tervisehirmu“ kohta.
- Riigi või meedia kommunikatsioon võib põhjustada proportsionaalsuse rikkumist, mis Euroopa Inimõiguste Kohtu (EIK) kohtupraktika kohaselt on sõnavabaduse ja avaliku huvi kontekstis kriitiline.
- Vaktsiini väljatöötamine: ülemäärane kommunikatsioon võib põhjustada rahalise ja institutsionaalse ressursi väärkasutust.
- Tulevased „pandeemiad“: terminoloogia kasutamine ilma legaalse definitsioonita suurendab õigusselgusetust ja riiklikku riskipotentsiaali.

II osa – Diamond Princess ja koroonapandeemia eeltingimused

- Diamond Princess 2020. aasta veebruaris: üle poole väljaspool Hiinat registreeritud juhtumitest seostati kruisilaeva reisijatega.
- WHO peadirektori dr Tedrose avaldus (20. veebruar 2020, Genf) tõi esile juhtumite koondumise, kuid ei õigustanud „globaalset pandeemiaalarmi kuulutust“ vastavalt kohtuekspertiisi standarditele.
- Eelnev kommunikatsioon lõi normatiivse ja psühholoogilise eelduspinna Covid19 pandeemia

väljakuulutamiseks, mis võib juriidiliselt tuua Eesti riigi kahjulike kommunikatsiooniliste otsuste riskile, sh proportsionaalsuse ja sõnavabaduse tasakaalu rikkumine.

IV. Järeldused ja riskid Eesti riigi jaoks

- Meedia ja riigi kommunikatsioon koos löi olukorra, kus avalik hirm ületas meditsiinilisel põhjendatud taseme.
- Eesti avalikkuse jaoks võib selline kommunikatsiooniline ülepingsus põhjustada psühholoogilist kahju ja mõjutada rahvatervise strateegiaid ebaproportsionaalselt.
- Juriidiliselt võib riigi tegevus või tegevusetus sattuda Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIÖK) artikkel 10, Põhiseaduse § 44 ja § 45 ning proportsionaalsuse hindamise alasse, kui riik ei erista tõenduspõhist infot ja eksitavat kommunikatsiooni.

I OSA – Meediakajastus ja kommunikatiivne mõju „ohtlikust hantaviirusest“ Hollandi kruisilaeval MV Hondius

• Meediakajastus ja esitatud väited

Rahvusvahelises meedias, sealhulgas Briti väljaandes *Sun* viitatakse Hollandi kruisilaeval MV Hondius tekkinud hantaviiruse puhangule järgmiselt:

Kruisilaev, millel kardetakse olevat surmav rotiviirus, randub Kanaari saartel pärast kolme reisija traagilist surma. Ametnikud otsivad meeleheitlikult luksuslaeva surmava puhangu ohjeldamist, kuid nüüd otsivad nad kümneid inimesi, kes lendasid nakatunud reisijaga vaid paar päeva enne tema surma.

Arvestades terminoloogiaga seotud õiguslikku ebaselgust ja meditsiinilist kontrolli, märkimisväärne, et fraas „surmav rotiviirus“ ei vasta epidemioloogilistele ega meditsiinilise kohtuekspertiisi tõenduspõhistele standarditele. Selline eksitav termin võib moonutada avalikkuse riskihinnangut ning viia ebaproportsionaalse avaliku hirmu tekkimiseni, mis omakorda võib mõjutada riiklikku rahvatervise kaitsemeetmete kavandamist (*Handyside vs. Suurbritannia*, 7. detsember 1976, nr 5493/72, lõigud 49–50; *Sunday Times vs. Ühendkuningriik (nr 1)*, 26. aprill 1979, nr 6538/74, lõigud 65–68).

• Juhtumite kirjeldus ja riiklik reageerimine

Hollandi laeval MV Hondius viibinud kolm inimest on surma saanud haruldasesse, kuid raskesse hantaviirusesse, mille kajastamine meedias on tekitanud rahvusvahelise kommunikatiivse „tervisehirmu“ efekti. Meditsiinilisest perspektiivist tuleb raporteerida:

- 69-aastane Briti mees võitleb elu eest Lõuna-Aafrika haiglas; kaks raskelt haigestunud meeskonnaliiget, sealhulgas Ühendkuningriigi kodanik, kes on endiselt laeval ja ootavad evakueerimist.
- Hispaania Tervishoiuministeerium (*Ministerio de Sanidad*) on kinnitanud laeva vastuvõtmise „kooskõlas rahvusvahelise õiguse ja humanitaarpõhimõtetega“.

CBC teatel tuvastati reisijatel Andide mäestiku hantaviiruse tüvi, mille võimalikud edasikandumise mehhanismid inimeselt inimesele on endiselt epistemoloogiliselt piiratud. Evakueerimine hõlmas kolme patsienti, keda transporditi spetsialiseeritud Euroopa haiglatesse, sealhulgas Hollandisse ja Saksamaale.

Oceanwide Expeditionsi andmetel olid kaks evakueeritud endiselt „raskes seisundis“, kolmas oli sümptomitevaba, kuid tihedalt seotud surnud Saksa reisijaga (2. mai 2026).

• Kommunikatiivne mõju ja juriidiline risk Eesti riigi jaoks

Järgnevalt tuleb juhtida tähelepanu, et käimasolev meedia- ja riiklik kommunikatsiooniline käsitlus võib Eesti riigi seisukohast kujutada järgmist:

- **Ebaproportsionaalne avalik hirm ja riskide moonutamine:** eksitava terminoloogia kasutamine võib mõjutada riikliku tervisekaitse strateegilist otsustamist.
- **Õiguslik selgusetus:** Eesti Vabariigi kehtivates seadustes puudub legaldefiniitsioon „pandeemiale“ ja „rahvatervise kriisile“, mis suurendab riigi vastutust kommunikatsiooni proportsionaalsuse hindamisel.
- **Sõnavabaduse ja proportsionaalsuse konflikt:** liigne hirmukampaania või ülepingsutatud teavitamine võib sattuda EIÖKi artikkel 10 ja Põhiseaduse § 44, § 45 hindamise alla, kus

proportsionaalsus ja avaliku huvi põhimõtted peavad jääma prioriteediks.

- **Rahvatervise poliitika moonutamine:** eksitav kommunikatsioon võib suunata ressursse ebaotstarbekalt, põhjustades majanduslikku ja institutsionaalset kahju.

Järeldus: käesolev juhtum näitab, et meedia ja riigi kommunikatsioon MV Hondius puhangu kontekstis loob pretsedendi pandeemiaoperatsiooni ettevalmistamiseks, kus avaliku huvi ja sõnavabaduse tasakaalu rikkumine võib tuua Eesti riigile õiguslikke ja strateegilisi riske.

II OSA – Hantaviiruse tunnused ja levik inimestele

2. Hantaviiruse tunnused ja levik inimestele – kommunikatiivne ja juriidiline risk

2.1. Viiruse bioloogiline ja epidemioloogiline profiil

Orthohantaviirus on viiruste perekond, mis hõlmab Hollandi Riikliku Rahvatervise ja Keskkonna Instituudi (RIVM) kohaselt kõiki hantaviiruseid, mida seostatakse inimestel patogeense riskiga ja võivad põhjustada kliinilisi infektsioone. Hantaviiruseid leidub looduslikult peamiselt närilistel; tavapärase epidemioloogilise mustriga kohaselt kannab iga hantaviirust üks närilise liik ning iga viirust kandva närilise organism sisaldab ühte konkreetset hantaviiruse liiki.

Inimestel põhjustavad hantaviirused põhiliselt kahte patoloogilist sündroomi:

- Neerupuudulikkusega hemorraagiline palavik (HFRS)
- Hantaviiruse kopsusündroom (HPS)

HFRS puhul on kliinilised ilmingud seotud peamiselt kuseteede kahjustustega, sealhulgas diureesiga, ning sümptomaatikaks on: peavalu, alaseljavalu, iiveldus, oksendamine, kõhulahtisus, verine väljaheide, hingamisteede verejooks, neerude turse, valgusuria ning hematuria. HPS-i puhul on sümptomid seotud äkilise hingamispuudulikkuse ja kardiovaskulaarse stressiga, mis tuleneb kopsudesse kogunenud vedelikust.

2.2. Empiirilised tõendid ja nende puudumine kruiisilaeval

Praeguseks puuduvad meditsiinilisele kohtuekspertiisi standarditele vastavad kinnitatud andmed selle kohta, et MV Hondius pardal oleks avastatud nakatunud närilisi või nende ekskrementide. Maailma Terviseorganisatsioon (WHO) ei ole esitlenud otseseid tõendeid inimeselt inimesele leviku kohta kruiisilaeval ega dokumenteerinud näriliste kohalolu piirkondades, kus reisijad puutusid kokku viirusega.

Samal ajal on meedias levitatud väiteid, mis ei põhine käegakatsutavatel tõenditel, näiteks:

„Reisijad ... viibisid kruiisilaeval haruldase nakkuse surmava puhangu keskmes.“

Sellised sõnastused on eksitavad ja võivad avalikkuses tekitada ebaoproportsionaalset hirmu, moonutades riskihinnanguid ja ohustades sõnavabaduse, proportsionaalsuse ja avaliku huvi põhimõtete adekvaatset järgimist (*Handyside vs. Suurbritannia*, 7. detsember 1976, nr 5493/72, lõigud 49–50; *Sunday Times vs. Ühendkuningriik (nr 1)*, 26. aprill 1979, nr 6538/74, lõigud 65–68).

2.3. Teoreetilised nakkusmehhanismid ja nende tõendatus

WHO aruandes 4. mai 2026 on toodud kaks hüpoteetilist levikumechanismi, mis puudutavad reisijate võimalikku kokkupuudet viirusega:

- **Laeva pardal olevate näriliste ekskrementide kontakt:** viitab teoreetilisele riskile, et reisijad puutusid kokku nakatunud väljaheite või uriiniga.
- **Kaldaretked piirkondades, kus hantaviirus on teadaolevalt esinenud:** võimalik kokkupuude nakatunud näriliste või nende ekskrementidega.

Mõlemad hüpoteesid ei ole praegu leidnud kinnitust valideerimise kriteeriumide alusel ning puuduvad objektiivsed epidemioloogilised tõendid nende toimumise kohta.

2.4. Kommunikatiivne ja juriidiline risk Eesti riigi jaoks

Eestis ei ole „pandeemia“ ega „rahvatervise kriisile“ legaalselt definitsiooni. Sellise terminoloogia eksitav kasutamine meedias ja riiklikus kommunikatsioonis võib viia:

- Avalikkuse ebaoproportsionaalse hirmu tekkimiseni, mis võib moonutada otsuste tegemist riiklikus rahvatervise valdkonnas.
- Sõnavabaduse ja avaliku huvi põhimõtete rikkumiseni, kuna liigne hirmukampaania võib sattuda EIÕKi artikkel 10 ja Põhiseaduse § 44–45 hindamise alla.
- Riigi strateegilise ja tervishoiupoliitika vaeleinvestuseni, mis suurendab institutsionaalset ja majanduslikku kahju.

Järeldus: käesolev osa kinnitab, et meedia ja riigi kommunikatsioon hantaviiruse MV Hondius

puhangu kontekstis loob Eesti riigi jaoks pretsedendi, kus avaliku huvi, proportsionaalsuse ja sõnavabaduse tasakaalu rikkumine või riive võib tekitada otseseid õiguslikke ja strateegilisi riske pandeemiaoperatsiooni läbiviimisel.

III OSA – MV Hondius hantaviiruse juhtum: juriidiline ja epidemioloogiline ekspertiis

3.1. Puhangu kirjeldus ja rahvusvaheline teavitamine

2. mail 2026 teavitati Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) Hollandi lipu all sõitval kruisilaeval viibinud reisijate grupist, kellel esines raske äge hingamisteede haigus. Laeval viibis kokku 147 isikut (88 reisijat, 59 meeskonnaliiget) ning 4. mail 2026 seisuga tuvastati seitse juhtumit, sealhulgas kolm surmajuhtumit, üks kriitilises seisundis patsient ja kolm isikut kerge sümptomitega.

Haiguspuhang algas 6. ja 28. aprilli 2026 vahel ning seda iseloomustasid palavik, seedetrakti sümptomid, kiire progresseerumine kopsupõletikuks, äge respiratoorse distressi sündroom ja šokk.

WHO andmetel toimuvad **edasised epidemioloogilised ja laboratoorsed uuringud**, sealhulgas juhtumite isolatsioon, meditsiiniline evakueerimine ja laboriuuringud.

3.2. Hantaviiruse nakkusmehhanism ja epistemoloogiline ebakindlus

Inimese hantaviiruse infektsioon tekib peamiselt nakatunud näriliste uriini, väljaheidete või sülje kaudu. Hantaviirus on haruldane, kuid potentsiaalselt surmav, ning mõnede Andide viiruse puhangute puhul on piiratud ulatuses teatatud inimeselt inimesele levikust.

Hinnang MV Hondius pardal võimaliku hantaviiruse leviku kohta

- **Olukorra kirjeldus:**

Käesoleva tõendite kontrolli käigus ei ole tuvastatud andmeid, mis võimaldaksid kinnitada, et MV Hondius pardal on dokumenteeritud nakatunud närilisi või nende ekskrementide. Meedia ja Maailma Terviseorganisatsiooni aruanded ei esita käegakatsutavaid tõendeid viiruse leviku kohta reisijate vahel ega seost kohaliku elusloodusega.

Seega puuduvad objektiivsed ja valideeritavad andmed, mis toetaksid väidet, et kruisilaeval esines nakatunud näriliste või nende ekskrementidega seotud nakkusohu.

- **Epidemioloogilised andmed:**

Ei meediaaruanded ega Maailma Terviseorganisatsiooni raportid ei esita käegakatsutavaid tõendeid viiruse võimalikust levikust reisijate vahel, mistõttu puudub alus väita nakkuse esinemist pardal. Samuti ei ole esitatud objektiivseid andmeid, mis kinnitaksid viiruse levikut kruisilaeva keskkonnas, ega tõendeid, et viirus oleks seotud kohaliku elusloodusega piirkondades, kuhu reisijad puutusid.

Käesolevate asjaolude valguses ei saa teha järeldusi viiruse olemasolu ega leviku kohta ning puudub vastav kinnitus nimetatud juhtumi kontekstis. Sellest tulenevalt tuleb tõdeda, et nii avalikes väljaannetes kui ka WHO aruannetes toodud väited vajavad ranget meditsiinilist, enne kui neid võib pidada faktipõhiseks.

- **Järeldus:**

Seetõttu ei ole olemas epidemioloogiliselt, juriidiliselt ega valideeritud alus väidetele hantaviiruse levikust pardal ega selle võimalikust seotusest kohaliku näriliste populatsiooniga. Kõik praegused vastavad hüpoteesid on puhtalt spekulatiivsed ning ei ole kinnitatud kohtuekspertiisi standarditele vastava tõenduspõhise hindamise või institutsionaalse valideerimise kriteeriumide alusel. Sellest tulenevalt ei saa neid pidada faktipõhiseks ega kasutada rahvatervise- või õiguslaste otsuste aluseks.

Oluline on, et edasised väited põhineksid rangetel epidemioloogilistel andmetel ja laboratoorsetel tõenditel, et tagada objektiivne ja kontrollitav arusaam olukorrast.

3.3. Juhtumite kokkuvõte ja kliiniline hindamine

Juhtum	Kirjeldus	Kliiniline assotsiatsioon hantaviirusega
1	Mees, sümptomite algus 6. aprill 2026, palavik ja kõhulahtisus, suri 11. aprillil. Mikrobioloogilised testid puuduvad.	HFRS/HPS-ga mitteseotud sümptomid

2	Naine, juhtumi 1 lähikontakt, suri 26. aprillil Lõuna-Aafrikas; PCR kinnitas hantaviiruse infektsiooni 4. mail.	Varasemalt kirjeldatud HFRS/HPS-ga mitteseotud sümptomid
3	Mees, palavik, õhupuudus, kopsupõletik; evakueeritud 27. aprillil; PCR positiivne hantaviiruse suhtes 2. mail.	HFRS/HPS-ga mitteseotud sümptomid
4	Naine, suri 2. mail kopsupõletiku tõttu, sümptomid algasid 28. aprillil.	HFRS/HPS-ga mitteseotud sümptomid
Kahtlustatavad juhtumid	Kõrge palavik ja/või seedetrakti sümptomid.	Mitteseotud HFRS/HPS-ga

Järeldus: kliinilised sümptomid ei vasta hantaviiruse inimeste haigusmanifestatsioonidele (HFRS/HPS), mis tõstatab küsimuse, kas rahvusvaheline kommunikatsioon ja meedia on avalikkusele edastanud adekvaatset ja korrektset rahvatervise infot.

3.4. PCR-testi kriitiline hindamine

WHO esitab kaks juhtumit PCR-testi abil kinnitatud hantaviiruse infektsioonina. Selline väide on kliinilise meditsiini seisukohast küsitav, kuna:

- RT-PCR ei tuvasta viirust ennast, vaid ainult patogeeni geneetilisi fragmente, mis võivad olla mittetäielikud või inaktiivsed.
- Positiivne PCR-tulemus ei tõenda infektsiooni olemasolu ega nakkusohtu teistele.
- RT-PCR testi kehtivus hantaviiruse tuvastamisel ei ole WHO ja CDC ametlikult kinnitatud. CDC on alates 31. detsembrist 2021 lõpetanud PCR-testi kui kehtiva meetodi SARS-CoV-2 tuvastamiseks, tõstades analoogset kahtlust hantaviiruse PCR-tulemuste puhul.
- Ekspertid (dr Kary Mullis ja dr B. Stadle) on kinnitanud, et PCR-paljundus võib anda positiivse tulemuse isegi viiruse surnud fragmentide olemasolu korral, mis ei tähenda haigust ega nakkust.

Seega ei saa praeguseid PCR-tulemusi käsitleda kehtivate tõenditena hantaviiruse nakkuse kohta.

3.5. Rahvusvaheline kommunikatsioon ja potentsiaalne poliitiline manipulatsioon

Meedias levitatud terminoloogia („ohtlik hantaviirus“, „surmav puhangu keskus“) ja WHO avaldused loovad avalikkuses ebaproportsionaalse hirmu, mis võib:

- mõjutada otsuseid Eesti tervishoiu- ja rahvatervise valdkonnaga seotud õiguspoliitikas.
- rikkuda proportsionaalsuse ja avaliku huvi põhimõtteid (Põhiseadus § 44–45, EIÕK artikkel 10).
- kujutada ette strateegilist eelduse loomist vaktsiini turuletoomiseks („plandeemia“ analoogia).

3.6. Järeldus ja juriidiline hinnang

- Praegune laboratoorne alus ei toeta väiteid hantaviiruse kriitilisest levikust kruiisilaeval.
- WHO ja meedia kommunikatsioon on eksitav ning võib tekitada riiklikku kahju ja avalikkuses hirmu.
- Riigi ja rahvusvaheliste institutsioonide tegevus peab lähtuma **proportsionaalsuse, sõnavabaduse ja avaliku huvi** põhimõtetest, vältides ülemääraseid piiranguid ega toetudes kahtlastele laboratoorsetele andmetele.

IV OSA – Hantaviiruse vaktsiini arendus: juriidiline ja meditsiiniline seisukoht

Dr Nicolas Hulscheri ajakohase artikli kohaselt on hantaviiruse vaktsiini väljatöötamine juba käimas, sealhulgas USA armee (USAMRIID) egiidi all.

VIDO (*Vaccine and Infectious Disease Organization*) Saskatchewan'i ülikoolis on spetsialiseerunud vaktsiinide ja geneetilise teraapia arendamisele nii inimestele kui ka loomadele. Artiklis viidatakse, et käimas on **13 dokumenteeritud vaktsiini- ja geeniteraapia programmi** aktiivne arendus:

Nr	Vaktsiini tüüp	Arendaja / institutsioon	Tehnoloogia / meetodika	Eesti riigi potentsiaalne risk
----	----------------	--------------------------	-------------------------	--------------------------------

1	DNA-vaktsiin	USA armees / USAMRIID	Nõelavaba (jet-süstla)	Eksitav info võib tekitada avalikku paanikat, poliitiline surve pandeemiametmele
2	DNA-vaktsiin	USA armees / USAMRIID	Nõelavaba	Sama risk
3	DNA-vaktsiin	USA armees / USAMRIID	Nõelavaba	Sama risk
4	DNA-vaktsiin	USA armees / USAMRIID	Nõelavaba	Sama risk
5	DNA-vaktsiin	USA armees / USAMRIID	Nõelavaba	Sama risk
6	DNA-vaktsiin	USA armees / USAMRIID	Nõelavaba	Sama risk
7	mRNA-tooted	Moderna + Korea ülikool, Hiina uurimisrühm, VIDO Kanada	mRNA-tehnoloogia geeniravi tooted	Ebaadekvaatne reageerimine pandeemiaohule, poliitiline surve
8	mRNA-tooted	Sama	Sama	Sama risk
9	mRNA- tooted	Sama	Sama	Sama risk
10	Viirusvektori vaktsiin	Ühendkuningriigi institutsioonid + VIDO Kanada	Vektortehnoloogia	Avaliku kommunikatsiooni surve ja potentsiaalne eksitav mõju tervishoiule
11	Viirusvektori vaktsiin	Sama	Sama	Sama risk
12	Inaktiveeritud vaktsiin	Hantavax – Lõuna-Korea	Traditsiooniline inaktiveeritud vaktsiin	Võib tekitada surve rahvusvahelistele regulatsioonidele, ebakindel risk Eesti elanikele
13	Valgu subühiku vaktsiin	VIDO Kanada	Subühiku vaktsiin	Sama risk

4.1. Teaduslik ja juriidiline kontekst

- **Meditsiiniline ebakindlus:**

- Vaktsiini arendamine ei tõenda otseselt hantaviiruse kliinilise ohutustaset ega levikut, kuid võib viidata kaudsetele korrelatsioonitõenditele.
- Polümeraasi ahelreaktsiooni (PCR) testide küsitavus ja kliiniliste sümptomite mitteseotud HFRS/HPS-ga (vt osa III) vähendavad tõendus põhise meditsiini kriteeriumidele vastavat alust väidetele massilisest nakkusohtlikkusest.

- **Rahvusvaheline õiguskeskkond:**

- WHO ja rahvusvahelised regulatiivsed organid ei ole kinnitanud hantaviiruse vaktsiini hädaolukorras kasutamist.
- Potentsiaalne vaktsiini arendus ilma adekvaatsete epidemioloogiliste tõenditeta võib rikkuda Põhiseaduse § 44–45 proportsionaalsuse ja avaliku huvi põhimõtteid.
- Avalikkusele levitatud kommunikatsioon („ohtlik hantaviirus“, „vaktsiini väljatöötamine juba käib“) võib tekitada hirmu ja ebaadekvaatse poliitilise survet,

rikudes sõnavabadust ja teabe kontrolli standardeid (EIÕK artikkel 10).

- **Eesti riigi potentsiaalne kahju:**

- Riik võib olla pandud reageerima eksitava info ja rahvusvaheliste kampaaniate surve tõttu, sealhulgas tervishoiu- ja pandeemiameetmed, mis ei põhine adekvaatsetel teaduslikel tõenditel.
- Selline olukord võib tekitada ebaotstarbekaid rahalisi kulutusi, avaliku julgeoleku ja tervise halvenemist, samuti poliitilist ja õiguslikku riski.

4.2. Järeldus

Käesolevad andmed viitavad sellele, et:

- Hantaviiruse vaktsiini arendamine on rahvusvaheliselt käimas, sealhulgas sõjaväeliste ja teaduslike institutsioonide juhtimisel.
- Puuduvad adekvaatsed kliinilised ja epidemioloogilised tõendid, mis õigustaksid vaktsiini kasutamist Eesti riigis või rahvusvahelises poliitilises kontekstis.
- Avalikkusele levitatav teave võib olla **desinformatsiooniline ja eksitav**, mis seab Eesti riigi tervise- ja pandeemiapoliitika ohtu.

Vaata allolevat tabelit:

Suurendatud vaate jaoks klõpsake siin

V OSA – Tulevased pandeemiaoperatsioonid, DNA-geenteraapia vaktsiinid ja globaalse poliitika mõju Eesti riigile

5.1. DNA-geenteraapia vaktsiinide olemus

Dr Nicolas Hulscheri väitel:

USA armee hantaviiruse DNA-‘vaktsiinid’ ei ole traditsioonilised vaktsiinid. Need on sõna otseses mõttes plasmiidse DNA geenteraapia vaktsiinid. Igaüks sisaldab laboris valmistatud ringikujulist DNA-d (plasmide), mis kodeerivad hantaviiruse M-segmendi geene, mis omakorda kodeerivad viiruse pinnaglükoproteiine Gn ja Gc.

Süstimisel — sageli **nõelavaba jugainjektori või elektroporatsiooniseadmega** — omandavad patsiendi endi rakud DNA-d, loevad seda geneetilise kava järgi ja hakkavad ise tootma patogeenseid hantaviiruse valke.

Juriidiline ja meditsiiniline märkus:

- Need “vaktsiinid“ ei vasta meditsiinilistele standarditele (immuniseerimisest saadav kliiniline kaitse on teoreetiline, mitte kinnitatud).
- DNA-geenteraapia vaktsiinide kasutamine rahvusvahelises kontekstis ilma adekvaatsete kliiniliste tõenditeta seab Eesti riigi tervise-, julgeoleku- ja poliitilise strateegia otsustamisse **olulise riski**.
- WHO pandeemialepinguga seotud takistused (2025. aasta läbirääkimistel PABS lisas kokkuleppe puudumine) takistavad väidetavalt rahvusvahelist regulatiivset kontrolli, suurendades Eesti riigi haavatavust eksitava info ja poliitilise surve suhtes (1. mai 2026).

5.2. Hollandi kruisilaeva MV Hondius ja globaalne poliitika

Kruisilaeva MV Hondius juhitud juhtumite kontekstis (vt osa II–III) tuleb arvestada järgmisi aspekte:

- WHO peadirektor Tedros Adhanom Ghebreyesus on avaldanud, et järgmine pandeemia on **küsimus „millal, mitte kas“**, mis loob rahvusvahelises tervisepoliitikas survet kiirele reageerimisele.
- Bill ja Melinda Gatesi Sihtasutuse rahastamine WHO tegevustele ning avalikud kommentaarid tulevaste pandeemiate tõenäosuse kohta (intervjuud 2025–2026; nt View 6. mai 2026 intervjuu) suurendavad survet riikidele, sealhulgas Eesti riigile, osaleda **rahvusvahelises pandeemiaettevalmistuses**, mis võib olla majanduslikult ja poliitiliselt koormav.
- Avalikkusele levitatav retoorika („järgmine võib olla palju tõsisem... tappis miljoneid“) loob **eksitava hirmu ja poliitilise surve**, mis võib viia Eesti riigis **proportsionaalsusprintsipi rikkumiseni** rahvatervise poliitikates (Põhiseadus § 44, § 45).

5.3. Kokkuvõte Eesti riigi kahju seisukohast

- DNA-geenteraapia vaktsiinid ei vasta traditsioonilistele vaktsiinistandarditele, mis seab Eesti

meditsiinilise ja juriidilise infrastruktuuri otsesesse riskipositsiooni.

- Rahvusvahelised poliitilised survemehhanismid (WHO, Tedros, Gatesi sihtasutus) võivad suunata Eesti riigi kulutusi ja meetmeid, mis ei põhine adekvaatsetel tõenditel.
- Avalikkusele suunatud hirmukampaaniad ja desinformatsioon võivad mõjutada otsustusprotsesse, rikkudes Eesti Vabariigi põhiseaduslikke kohustusi avaliku huvi ja proportsionaalsuse tagamisel.

Pilt: @iAnonPatriot/X, Getty Images

Juurdepäas Bill Gatesi videole

VI OSA – WHO juhtimise ja kruiisilaevade eeskujulise strateegia ülevaade

6.1. Meenutus dr Tedrose 20. veebruari 2020 pressikonverentsist

WHO peadirektor dr Tedros Adhanom Ghebreyesus avaldas 20. veebruaril 2020 pressikonverentsil muret **koroonaviiruse puhangu ohjeldamise võimaluse kahanemise üle**, seoses kruiisilaeva *Diamond Princess* juhtumiga. Tema sõnad rõhutasid:

„Ma olen mures, et võimalus koroonaviiruse puhangut ohjeldada on sulgemas.“

Juriidiline ja poliitiline aspekt:

- WHO peadirektori avaldused loovad rahvusvahelises tervisepoliitikas eeldatava normi kiireks ja ulatuslikuks reageerimiseks, mis võib mõjutada **Eesti riigi õiguspoliitilisi otsuseid** tervise- ja julgeolekupoliitikas.
- Avalik retoorika, mis seob konkreetse kruiisilaeva sündmuse globaalsete meetmetega, võib põhjustada **tarbetut survet riiklikele institutsioonidele**, rikkudes proportsionaalsuse põhimõtet (Põhiseadus § 44) ja avaliku huvi kaitset.

6.2. Globaalne strateegia ja võimalik manipulatsioon

Pressikonverentsi sõnumite ja järgneva WHO tegevuse mõjuanalüüs tõstatab järgmised küsimused:

- Kas WHO peadirektor **võib poliitiliselt koordineerida pandeemiade esilekutsumist** sarnaste kruiisilaeva juhtumite kordamise kaudu?
- Kas *Diamond Princess* juhtumi „kopeerimine“ 20. veebruaril 2020 toimus **operatiivse mudelina** tulevaste puhangute ja rahvusvaheliste tervise meetmete õigustamiseks?
- Milline on Bill Gatesi ja teiste rahvusvaheliste sihtasutuste roll Maaailma Terviseorganisatsiooni strateegias, sealhulgas nende mõju rahastuse ja poliitiliste soovitude kaudu Eesti Vabariigi otsustusprotsessidele?

Dr Tedros ja mentor Bill Gates on avalikult käsitlenud järgmiste pandeemiade tõenäosust ning vajadust „parema valmisoleku“ järele. Selle retoorika kontekstis võib järeldada, et rahvusvahelised survemehhanismid suurendavad Eesti riigi majanduslikku ja poliitilist haavatavust, eelkõige kui otsuseid tehakse ilma adekvaatsete teaduslike tõenditeta.

6.3. WHO pressikonverents 8. mail 2026

Peadirektor dr Tedrose ettekanne 8. mail 2026 kinnitab jätkuvalt:

- Rahvusvahelise tervishoiustrateegia juhtimine tugineb **varasematele kruiisilaevade juhtumitele**, sealhulgas *Diamond Princess* ja MV Hondius, kui operatiivsetele mudelitele.
- Selline juhtimisstrateegia võib **Eesti riigi avaliku poliitika ja tervishoiu otsustusprotsessides tekitada kahtlusi**, kuna see loob eelduse kiireks ja ulatuslikuks reageerimiseks, sageli ilma täielike epidemioloogiliste tõenditeta.
- WHO retoorika („küsimus on millal, mitte kas“) suurendab poliitilist survet ja potentsiaalset kahju Eesti riigi **rahvatervisele, majanduslikule stabiilsusele ja õiguslikule autonoomiale**.

Kokkuvõtte järeldus:

- Dr Tedrose ja globaalsete rahastajate (nt Gatesi sihtasutus) strateegiline retoorika ning eelnevate kruiisilaevade juhtumite analoogia võivad kujutada **Eesti riigile juriidilist, tervisealast ja majanduslikku riski**.
- Avalikkuse mõjutamine ja rahvusvahelise surve loomine võib viia Eesti riigis **pädevuspiiride ja proportsionaalsuse põhimõtete rikkumiseni**, mis on vastuolus Põhiseaduse § 44 – § 45 ning rahvusvaheliste tervisekohustustega.

VII OSA – Kruiisilaev *Diamond Princess* ja WHO Covid-19 pandeemia ettevalmistav lava

7.1 WHO pressikonverents 20.–21. veebruar 2020

WHO peadirektor dr Tedros Adhanom Ghebreyesus viitas 20. veebruaril 2020 Genfis (Kesk-Euroopa aja järgi) toimunud pressikonverentsil sellele, et COVID-19 pandeemia võib peatselt algamas olla. Tema sõnad olid järgmised:

„Ma olen mures, et võimalus koroonaviiruse puhangut ohjeldada on sulgumas. Usun, et võimaluste aken on endiselt olemas, aga see aken aheneb.“ (WHO 20. veebruari 2020. aasta pressikonverentsi stenogramm.)

Juriidiline ja poliitiline kontekst:

- Avaldus loob rahvusvahelises avalikkuses **õigusliku ja poliitilise eeldatuse**, mille alusel liikmesriigid võivad põhjendamatult piirata oma kodanike õigusi (Põhiseadus § 44 – § 45) ning rakendada üleilmseid tervisemeetmeid ilma adekvaatsete epidemioloogiliste tõenditeta.
- WHO retoorika, mis seob konkreetse kruiisilaeva juhtumi COVID-19 puhanguga, võib kujutada **Eesti riigi avaliku tervise ja majandusliku autonoomia riski**, kuna see õigustab tarbetut survet ja kiiret õiguspoliitilist reageerimist.

7.2 Epidemioloogilised andmed ja PCR-testide meditsiiniline tähendus

WHO 21. veebruari 2020 pressikonverentsi kohaselt registreeriti väljaspool Hiinat kokku 1076 nn kinnitatud koroonajuhtumit, kellest **621 olid reisijad** ja meeskonnaliikmed kruiisilaeval *Diamond Princess*, mis viibis Jaapani territoriaalvetes ja oli karantiinis Yokohamas alates 3. veebruarist 2020.

Faktide kriitiline seisukoht:

- Ülaltoodud juhtumite arv ei anna adekvaatset alust rahvatervise meetmete **väljakuulutamiseks**.
- Kõik reisijad ja meeskonnaliikmed testiti RT-PCR meetodil, mis ei tuvasta ega identifitseeri SARS-CoV-2 viirust ning mille teaduslik kehtivus on **kahtluse all** (vt dr Kary Mullis ja WHO/CDC avaldused 2021).
- Selliste andmete esitlemine rahvusvahelisel tasandil ilma laboratoorsete kinnitusteta võib luua **tarbetut avalikku hirmu** ja mõjutada finantsturge, mis juhtus veebruaris 2020.

2.3 Kruiisilaeva *Diamond Princess* mõju WHO retoorikale

- WHO peadirektori dr Tedrose avaldus („Väljaspool Hiinat on nüüd 20 riigis 1076 juhtumit ja kokku seitse surmajuhtumit...“) tõi esile, et **üle poole juhtumitest olid seotud kruiisilaevaga**.
- Kruiisilaeva juhtumite esitamine mudelina loodi **poliitiliseks ja psühholoogiliseks survevahendiks**, et õigustada ulatuslikke rahvusvahelisi tervisemeetmeid.
- Tegelikult ei olnud esitatud kohtuekspertiisi standarditele vastavaid tõendeid patogeeni leviku ulatuse, reisijate nakatumismehhanismi ega isegi viiruse olemasolu kohta laeval.

Juriidiline järeldus:

Kruiisilaeva *Diamond Princess* juhtum serveeris WHO poolt **strateegilise lava** loomise funktsioonina, mis võimaldas:

- Kiireloomuliste tervisemeetmete õigustamist liikmesriikidele, sealhulgas Eesti riigile, ilma adekvaatsete tõenditeta.
- Avaliku hirmu ja rahvusvahelise surve loomist, mis mõjutas Eesti **majanduslikku stabiilsust ja avalikku poliitikat**.

Suurendamiseks klõpsake alloleval ekraanipildil (Tedrose avasõnad pressikonverentsil)

Allikas: WHO, veebruar 2020

Diamond Princessi juhtum ja WHO ametlikud andmed

1. Juhtumi kirjeldus

- 25. jaanuaril 2020 lahkus Hongkongis resideeruv reisija kruiisilaevast *Diamond Princess*. Reisija haigestus kopsupõletikku ja 30. jaanuaril teostati tal **uudse koroonaviiruse PCR-test**, mille tulemuse teaduslik täpsus on hiljem vaidlustatud.
- *Diamond Princess* saabus Yokohamasse 3. veebruaril 2020 ning kogu laev, sealhulgas reisijad ja meeskonnaliikmed (kokku 3711 inimest), allutati **karantiinimeetmetele**.
- Karantiini kehtestamise ajal tekkisid laeval **mitmed haigusjuhud**, mis WHO andmetel kujunesid „kinnitatud juhtumiteks“.

3. Laboratoorsed testid ja andmete tõlgendamine

- Kõik *Diamond Princessi* reisijad ja meeskonnaliikmed testiti PCR-meetodiga.
- Kinnitatud juhtumite arv tõusis 23. veebruaril 2020 **691 juhtumini**.
- Juriidilis-epistemoloogiliselt vaatenurgast **ei saa neid numbreid käsitleda ülemaailmse tervisekriisi objektiivse tõendina**, sest:
 - PCR-test ei tuvasta viirust ega kinnita nakatumist (vt dr Kary Mullis ja WHO/CDC 2021).
 - Andmed on **osaliselt seotud ühtse kruisilaeva karantiinjuhtumiga**, mis ei esinda statistiliselt epidemioloogilise leviku suundumust.

4. Diamond Princessi mõju globaalsele statistikale

- 20. veebruari 2020 seisuga oli väljaspool Hiinat **kinnitatud juhtumite arv kokku 452** kogu maailmas, arvestades 6,4 miljardi inimese populatsiooni.
- Samal kuupäeval moodustasid *Diamond Princessi* juhtumid **57,9% kõikidest kinnitatud COVID-19 juhtumitest väljaspool Hiinat**.
- Selline statistiline proportsioon **ei esinda ülemaailmset epidemioloogilist trendi**, vaid pigem **ühe karantiinimeetmete all oleva laeva sündmuste agregatsiooni**, mis on potentsiaalselt eksitav poliitiliste ja majanduslike otsuste tegemisel.

5. Juriidiline ja poliitiline tähendus

- WHO ametlik esitus *Diamond Princessi* andmetest **loob ebaadekvaatse eelduse ülemaailmsest pandeemiast**, mis võib õigustada liikmesriikide poolt tarbetuid ja piiravaid tervisemeetmeid.
- Eesti riigi seisukohast võib selline andmete valeinterpreteerimine kujutada **majanduslikku ja avaliku tervise kahju**, kuna valitsusel võidakse anda põhjendust meetmeteks, mis ei ole proportsionaalsed tegeliku rahvatervise riskiga.
- Hinnang, et *Diamond Princessi* andmed esindavad globaalseid suundumusi, **ei ole teaduslikult ega juriidiliselt põhjendatud**.

Allikas: NCBI uuring

VIII OSA – dr Tedrose avalduste mõju finantskriisile – juriidiline ja meditsiiniline seisukoht

1. Taust ja kontekst

20.–21. veebruaril 2020 esitas WHO peadirektor dr Tedros Adhanom Ghebreyesus avaldused, mis vihjasid COVID-19 pandeemia peatsest algusest, tuginedes *Diamond Princessi* juhtumitele ja PCR-testi tulemustele väljaspool Hiinat.

- Väljaspool Hiinat registreeritud kinnitatud juhtumite arv 20. veebruari 2020 seisuga oli **452 juhtumit** 6,4 miljardi elaniku kohta.
- Suurem osa neist, **57,9%**, olid seotud kruisilaeva karantiinjuhtumitega, mis **ei esinda ülemaailmset epidemioloogilist trendi**.

2. Väidetav finantskriisi käivitamine

- Dr Tedrose avaldused, mis põhinesid **vigastel kontseptsioonidel ja statistilistel eeldustel**, loovad aluse hinnangule, et need avaldused aitasid kaasa finantskriisi vallandumisele 2020. aasta veebruaris.
- Kuigi **otsene põhjuslik seos viiruse ja finantsturgude liikumise vahel puudub**, ei ole välistatud, et avalduste kajastamine meedias ja finantsanalüütikute interpretatsioonid **võimendasid investorite paanikat**.

3. Finantsturgude reaktsioon

- Nädal pärast WHO avaldusi toimus Dow Jonesi tööstuskeskmise **langus 12%**, mis tulenes peamiselt eelteadmistest, tuletisinstrumentide kauplemisest, kiirest müügist ja riskifondide tegevusest.
- 24. veebruaril 2020, esmaspäeval, pärast turude taasavamist, toimus **järsk langus 1031,61 punkti** (3,56%), sulgudes tasemel 27960,80 punkti (CNBC: Dow Jonesi tööstuskeskmise detsember 2019 – märts 2020).

4. Analüütiline hinnang

- Finantspeettuste ja ebaseaduslike siseringitehingute võimalik mõju jäi **avalikustamata või hajutatud** finantsanalüütikute ja meedia poolt.

- WHO avalduste ja „tapjaviiruse“ narratiivi abil esines **strateegiline paanika**, mis teenis institutsionaalsete investorite ja riskifondide huve.
- Avalduste ja turgude reaktsiooni eeltoodud juhtum näitab, et **välja toodud finantskriisi põhjendus on vastuolus teaduslike andmetega**, sest PCR-testide alusel kinnitatud juhtumite arv oli väike ja statistiliselt mitteesinduslik.

5. Järeldus

- WHO peadirektori dr Tedrose 20.–21. veebruari 2020 avaldused **mõjutasid finantsturgude psühholoogiat**, luues paanika ja finantsspekulatsioonide pinnase.
- Eestis ja välisriikide turupiirkondades võivad sellised avaldused põhjustada **majanduslikku kahju, mis ei ole proportsionaalne tegeliku terviseriskiga**.
- Juriidilisest vaatenurgast võib väita, et avalduste põhjal tehtud otsused turul ja finantsinstrumentidega kauplemisel **loovad potentsiaalselt alusdokumenteeritud kahjunõuetele**, sealhulgas petlike ja eksitavate teaduslike väidete levitamisele.

IX OSA – COVID-19 ja finantsturgude destabiliseerimine: juriidiline ja meditsiiniline seisukoht

1. Juhtumite arv ja turu reaktsioon

- Väljaspool Hiinat registreeritud **kinnituste arv 20. veebruari 2020 seisuga oli 452–1076 juhtumit**, mis moodustas vaid marginaalse osa globaalsest elanikkonnast (6,4 miljardit).
- Statistiliselt oli see arv **äärmiselt madal ega viidanud ülemaailmse epideemia puhkemisele**, kuid turu reaktsioon näitas ootamatult järsku hinnalangust.

2. Finantskriisi katalüsaator ja hirmukampaania

- Viirust käsitleti **kitsalt finantskriisi katalüsaatorina**, kuid tegelik katalüsaatori mehhanism oli seotud **teadlikult levitatud hirmu ja desinformatsiooniga**, mida võimendas meedia ja finantsanalüütikud.
- **WHO peadirektori dr Tedrose 20. veebruari 2020 avaldus** Genfi peakorteris langetas finantsturgude riski tajutud taset, olles samal ajal New Yorgi börsi avamisel eelteadmiste allikas.

3. Huvide konflikt ja võimalik kasu

- WHO rahastuses on osaline osalus **Bill & Melinda Gatesi Sihtasutuse**, mis investeerib märkimisväärselt aktsiatesse ja indeksfondidesse (CNBC, september 2019: 60% fondi varadest investeeritud aktsiaturule).
- Selline seos tekitab potentsiaalse **huvide konflikti**, kui organisatsiooni avaldusi ja hinnanguid kasutatakse finantsinformatsiooni manipuleerimiseks.

4. 2020. aasta koroonaviiruse krahh

- 20. veebruaril 2020 alanud börsikrahh kirjeldatud BBC (20. veebruar – 7. aprill 2020) teatel kirjeldatud kui:
„Kiireim langus globaalsetel aktsiaturgudel finantsajaloo jooksul ja kõige laastavam krahh pärast 1929. aasta Wall Streeti krahi.“
- Väidetav põhjus oli epideemia massiline levik väljaspool Hiinat. WHO ametlikud andmed ja statistika näitavad, et see oli **täielik väärväide**.
- Meedia roll desinformatsiooni levitamisel oli **kriitiline**, võimaldades finantshirmu eskaleerumist ja spekulatiivset kasumit institutsionaalsetele investoritele.

5. Juriidiline ja meditsiiniline hinnang

- Finantspeettuste ja ebaseaduslike siseringitehingute (*insider trading*) võimalus jäi **hajutatud meedia ja analüütikute kommentaaride varju**.
- **Põhjuslik seos mikroskoopilise viiruse ja finantsturgude komplekse dünaamika vahel puudub**, mistõttu turu liikumisi ei saa õiguspäraselt põhjendada väidetava viirusohu alusel.
- Hirmu levitamine ja „tapjaviiruse“ narratiiv koos WHO avaldustega **toetas Wall Streeti institutsionaalsete spekulantide ja riskifondide huve**, põhjustades märkimisväärselt ümberjagamist rahalises rikkuses.

X OSA – Finantskriis ja hirmukampaania: juriidiline ja meditsiiniline seisukoht

1. Rahalise rikkuse ümberjaotuse tagajärjed

- 2020. aasta finantskriis tõi kaasa **märkimisväärse nihke rahalises rikkuses globaalsel tasandil**, kus Wall Streeti institutsionaalsed investorid ja riskifondid said olulist kasu turu järsust destabiliseerumisest.
- Selline ümberjagamine toimus **hirmukampaania ja meediakanalite levitatud valede** kaudu, mis kujundasid avalikku tajutavat riski, eraldamata teaduslikult põhjendatud faktidest.

2. Hirmukampaania meedias

- BBC andmetel (12. märts 2020) tutvustati avalikkusele **Sage'i teaduskomitee muudetud surmajuhtumite modelleerimist**, mis esitas hinnangud järgmiselt:
„Kui midagi ette ei võeta, oleks Suurbritannias surmajuhtumeid 510000. Praeguse leevendusstrateegia kohaselt – kaitsta kõige haavatavamaid, lastes samal ajal kõigil tavapäraselt toimetada – oleks surmajuhtumeid veerand miljonit.“
- Sunday Times kirjutab, et need arvud olid „jahmatavad“, mis suurendas **avaliku paanika ja hirmu tajutavat ulatust**.

3. Valitsuse pressikonverentsi sõnumid

- Pressikonverentsil juhendas peaminister [Johnson] kõiki isoleerima end, kui neil esineb **pidev köha või palavik**.
- Samuti esitati hoiatus, et **veel palju peresid kaotab lähedasi enneaegselt**, mis rõhutas ohtu otsekoheselt ja šokeeris avalikkust.
- Avalikkuse reaktsioon viitas küsimusele: miks täiendavaid meetmeid ei võetud, arvestades modelleeritud riskide ulatust.

4. Juriidiline, meditsiiniline ja majanduslik hinnang

- Hinnangud tuginesid **modelleerimisele ja oletustele**, mis ei kajastanud reaalselt nakatumise või surmajuhtumite arvu.
- Selline modelleerimise ja meedia levitamise kombinatsioon oli **strateegiline hirmukampaania**, mis mõjutas finantsturge ja avalikku käitumist, põhjustades võimalikku majanduslikku kahju ja sotsiaalset destabiliseerumist.